

WORKING PAPER č. 18/2006

Hospodářská soutěž a její vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

Ondřej Moravec

Červen 2006

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

ISSN 1801-4496

Vedoucí: prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., Lipová 41a, 602 00 Brno,
e-mail: slany@econ.muni.cz, tel.: +420 549491111

HOSPODÁŘSKÁ SOUTĚŽ A JEJÍ VLIV NA KONKURENCESCHOPNOST ČESKÉ EKONOMIKY

Abstract:

The goal of this contribution is to analyse the implications of functional economic competition on economy competitiveness. This paper involves the evolution of economic competition from the fall of communism to the present days, including theoretical basis according to which has the implementation proceeded. Furthermore, an analysis of the influence of functional economic competition on the state of national economy competitiveness is discussed.

Abstrakt:

Cílem příspěvku je analyzovat, jaké implikace má fungující hospodářská soutěž pro konkurenční schopnost ekonomiky. Obsahuje vývoj hospodářské soutěže od pádu komunismu až po současnost, včetně teoretických východisek, podle nichž její prosazování probíhá. Dále je uvedena analýza vlivu funkční hospodářské soutěže na stav konkurenceschopnosti národní ekonomiky.

Recenzovala:

doc. Ing. Judita Táncošová, CSc.

ÚVOD

Hospodářská soutěž: „Soupeření fyzických a právnických osob v hospodářské oblasti s cílem dosáhnout hospodářského prospěchu. Soutěžitelé (účastníci soutěže) mají právo svou soutěžní činnost svobodně rozvíjet a k hospodářské soutěži se sdružovat. Účastníci hospodářské soutěže jsou povinni dbát právně závazných pravidel hospodářské soutěže a nesmějí účast v soutěži zneužívat. Jednání soutěžitelů nesmí být v rozporu s dobrými mravy soutěže a nesmí přivodit (ani být způsobilé přivodit) újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům – pak by šlo o nekalé soutěžní jednání a nedovolené omezování hospodářské soutěže.“¹

Hospodářská soutěž je nezbytnou podmínkou pro fungování svobodného tržního podnikání a pro hospodářský růst a rozvoj daného státu. Jedná se o „motor“, který pohání ekonomiku vpřed. Vzájemná konkurence mezi ekonomickými subjekty tyto pobízí ke stálému zlepšování svého produktu směrem k požadavkům trhu. Bez hospodářské soutěže by se ekonomika dostala do určitého rigidního stádia, kdy by již takřka neexistovaly podněty k jejímu dalšímu rozvoji, neboť by nikdo a nic jednotlivé subjekty nenutilo ke stálému zefektivňování činností, jež provádějí.

Konkurenceschopnost ekonomických subjektů je tedy podmíněna dobrým fungováním hospodářské soutěže. A konkurenceschopnost národní ekonomiky může růst pouze tehdy, jestliže se zvyšuje konkurenceschopnost jednotlivých subjektů, které v dané ekonomice působí. Proto je nezbytně nutné mít nastavena taková legislativní pravidla, která hospodářskou soutěž podporují a její porušení (jak ze strany jednotlivých subjektů trhu, tak také státních institucí) efektivně postihují. „Národní konkurenceschopnost je stupeň schopnosti národa, za podmínek volného a soutěživého trhu, produkovat zboží a služby, které obstojí v testu mezinárodního obchodu, za současného zvyšování reálných příjmů svých občanů.“² Tomuto prohlášení odpovídá i výrok bývalého předsedy Úřadu na ochranu hospodářské soutěže Josefa Bednáře, že hlavním úkolem Úřadu je zajištění efektivní ochrany hospodářské soutěže a férové konkurence na trzích, což vede ke zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a jejímu dynamickému růstu. (Bednář 2005)

Tato pravidla ale musí být nastavena co nejefektivněji; vzhledem k hospodářské soutěži nesmí dojít do stavu, kdy tuto soutěž naopak poškozují. Nesmí se stát, aby ve jménu ochrany hospodářské soutěže naopak paradoxně docházelo k jejímu poškozování, např. dlouhým a problematickým schvalováním fúzí, apriorní démonizací monopolu

---

¹ PELC, V.: Hospodářská soutěž, 1. vyd. Praha, Grada 1995. Počet stran 168. ISBN 80-7169-124-0.

² Komise prezidenta USA pro konkurenceschopnost amerického průmyslu.

atd. Naopak zásahy pro podporu hospodářské soutěže musí být naprosto cíleně zaměřeny pouze na podporu efektivnosti fungování svobodného trhu.

1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Názory, jakým způsobem prosazovat ochranu hospodářské soutěže, se ale značně liší. Nejen politici, ale i ekonomové se sice shodnou, že je potřeba prosazovat, aby na trzích vládlo svobodné prostředí a zdravá hospodářská soutěž, ale již jim dělá značné problémy ujednotit se, jakým způsobem má být toto uspořádání chráněno a udržováno. Každá ekonomická koncepce nahlíží na problematiku ochrany hospodářské soutěže značně odlišně. Liší se nejen ve východiscích, ale dokonce i v pohledu na konečný stav, kterého by mělo být dosaženo a který by měl být udržován.

Stoupenci klasické školy vycházeli z koncepce, že jeden subjekt nikdy nemůže ovlivnit situaci na trhu. Tedy řečeno jinými slovy, že nemůže získat dominantní postavení a toto postavení zneužít a ohrozit hladké fungování hospodářské soutěže. Naopak, hladké fungování svobodných hospodářských procesů může být ovlivněno zásahy státních orgánů do ekonomiky. Klasikové po státu požadovali pouze to, aby vytvořil právní rámec, který by zaručoval jednotlivým subjektům jejich svobody. To, jakého postavení v hospodářství daný subjekt dosáhne závisí pouze na jeho schopnostech, umu, invenci, atd. Toto postavení ale může stejným způsobem ztratit v konkurenčním boji mezi jednotlivými účastníky trhu. Snaha o dosažení výsadního postavení na trhu je tedy přirozeným jednáním, ale právě skrze fungování svobodné hospodářské soutěže nemůže přerůst v závažný problém. Stát zde musí pouze zaručit, aby ve společnosti fungoval systém založený na svobodě, která bude garantovat funkčnost hospodářské soutěže. (Kasan 1994)

Ordoliberální koncepce, která je dílem Freiburské školy, požaduje, aby se svobodným hospodářským procesům ponechalo co nejvíce volnosti. Tato volnost by ale měla být požívána na jasně vymezeném prostoru a za přesně nastavených pravidel. Jinými slovy, na trzích by měl fungovat systém založený na tržním uspořádání, ale tento systém musí být garantován silným státem. K tomu je samozřejmě nutné vytvořit určitý institucionální rámec, v rámci něhož by působily státní orgány s poměrně rozsáhlými pravomocemi a autoritou, které by byly schopné garantovat žádoucí funkčnost tržního mechanismu. Tyto orgány musí co nejrazantněji zasahovat proti snahám tržních subjektů dosáhnout výsadního postavení, popř. pokud k tomu dojde, pak napravit situaci pomocí kroků vedoucích k rozpuštění takovýchto uskupení. Stát se nesmí omezit na snahu o nastolení svobody podnikání, vyvarování se státních omezovacích opatření a přenechání procesu výběru cenového systému. Musí zajistit, aby se soukromé subjekty vyvarovaly uzavření trhů a zamezit veškerému omezování hospodářské soutěže. (Eucken 2004)

Chicagská škola požaduje aby byla role státu v hospodářství, včetně ochrany hospodářské soutěže, minimalizována co nejvíce. To, jaké

tržní síly daný subjekt dosáhne, závisí pouze na jeho schopnostech a dovednostech. Ježto podle této školy neexistují bariéry vstupu do odvětví, neznamená skutečnost, že někdo získal podstatnou váhu na trhu, žádný problém. Jeho tržní podíl může být kdykoli oslaben vstupem jiného subjektu na daný trh, pokud tento projeví více invence. V tomto případě není tedy potřeba vůbec žádného zásahu ze strany státních orgánů, ten by se naopak rovnal podpoře méně schopných soutěžitelů. Není možné, aby byl monopolista zbavován svých vydobytých výhod s tím odůvodněním, že sleduje pouze vlastní sobecké cíle, a zároveň byl nucen podporovat jiné „společensky prospěšnější“ (Friedman 1993). Naopak velmi podstatný problém vidí představitelé Chicagské školy v monopolizaci výrobních faktorů: proti této formě omezování hospodářské soutěže musí být zasaženo s co největší razancí. Asi nejdůležitějším bodem jejich politiky hospodářské soutěže je boj proti cenovým dohodám, které podle nich ohrožují samotnou podstatu tržní alokace, a proto nesmí mít v hospodářství své místo.

Koncepce hospodářské soutěže podle nové klasické školy je založena na třech tezích:

- non-dilemma – pokud bude zajištěna svoboda tržního jednání, zajistí se zároveň ekonomická efektivnost výsledků,
- rule of law – politika hospodářské soutěže = politika vytváření právních norem,
- non separabilis – při analýze nelze izolovat jeden trh, neboť se jedná o subsystém komplexního tržního systému. (Kasan 1994)

Z toho tedy plyne, že je nezbytně nutné bojovat proti překážkám hospodářské soutěže. Musí být nastavena jasná pravidla, kterými se budou jednotlivé subjekty řídit. Tato pravidla by měla být nastavena tak, aby bylo chování soutěžitelů vymezeno pouze zákazy určitého chování. Nesmí se použít příkazů nutících je k určitému jednání, které se neslučuje s jejich záměry.

Tyto a ještě další názory poté ovlivňují ekonomy a politiky při vytváření národních, popř. nadnárodních systémů na ochranu hospodářské soutěže. Jednotlivé postoje k dané problematice se tedy liší, ale konečný cíl – funkční hospodářská soutěž – mají společný.

2. VÝVOJ HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

2.1. Stav na počátku transformace

V období na počátku transformace české (československé) ekonomiky lze označit výchozí stav hospodářské soutěže za stav „nula“. Společenskoekonomické zřízení, které bylo ustaveno po převzetí moci komunisty, prakticky vylučovalo porušování hospodářské soutěže. K tomu došlo z toho důvodu, že soutěžní jednání ekonomických subjektů bylo ve své podstatě chápáno jako zdroj neefektivnosti.

Hospodářské prostředí založené na volné konkurenci hospodářských jednotek bylo nahrazeno systémem centrálního plánování. V jeho rámci jednotlivé podniky ztratily svou samostatnost jednání a rozhodování a byly podřízeny rozhodování centrální autority (centrální plánovací komise). Ta svými rozhodnutími nahrazovala systém tržního hospodářství, který považovala de facto za chaotický. K tomuto uspořádání přispělo prakticky stoprocentní znárodnování, k němuž u nás došlo pod vládou Komunistické strany Československa. Tento krok byl naprosto unikátní i v rámci tzv. Východního bloku, neboť jiné země ponechaly alespoň některé nejmenší subjekty v soukromých rukou. Tato situace vyústila v monopolizaci naší ekonomiky. Ta usnadňovala orgánům státní správy jejich pozici subjektu, který řídí veškeré hospodářské dění ve státě.

Tento systém takřka naprostého vyloučení hospodářské soutěže z ekonomického života společnosti přetrvával v této velmi vyhraněné formě prakticky až do konce komunistického režimu. Proběhly sice určité snahy o vnesení jistých prvků trhu do ekonomiky. Ty ovšem byly zase poměrně rychle odstraněny nebo zůstalo pouze u proklamací a ke skutečné realizaci těchto záměrů vůbec nedošlo. První kroky směrem k liberalizaci hospodářského prostředí (např. zrušení závazných plánů, zrušení centrálních přidělů, liberalizace cen, atd.) byly podniknuty až s počátkem transformace. Do té doby u nás ekonomice fungoval jeden z nejtuzších komunistických systémů v rámci celého bloku spadajícího do sféry vlivu Sovětského svazu.

Dalším faktorem, který přispíval k monopolizaci ekonomiky a oslabení hospodářské soutěže dokonce v mezinárodním měřítku, byla existence Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), která byla ustavena v rámci Východního bloku. RVHP na základě bilaterálních smluv mezi jednotlivými státy vymezovala předměty činnosti a vlastně také odbytiště pro produkty jednotlivých zemí.

Zmínku o nekalé soutěži obsahoval (v rámci právního řádu, s nímž jsme vstupovali do období transformace) pouze hospodářský zákoník. Ten obsahoval ustanovení, které jednotlivým státním organizacím zakazovalo, aby vůči jiným státním organizacím zneužívaly svého výsadního postavení, jež v hospodářství zaujímaly. Toto ustanovení zákoníku se naprosto shodovalo s nastolenou koncepcí, která

spočívala ve vytěsnění trhu a hospodářské soutěže z ekonomických vztahů mezi jednotlivými subjekty. V zákoníku bylo zařazeno pod záhlavím "spolupráce socialistických organizací". V takovém systému, ve kterém na základě rozhodnutí státní moci reálně došlo k monopolizaci ekonomiky, prostě nebylo potřeba přijímat zákony a opatření směřující k ochraně hospodářské soutěže.

2.2. Transformace

V průběhu transformace došlo k přechodu na diametrálně naprosto odlišný ekonomický model, než podle kterého fungovalo naše hospodářství předchozích čtyřicet let, tedy k přechodu od centrálně plánovaného na tržní hospodářství. Bylo potřeba rozbít monopolní strukturu naší ekonomiky a jednotlivé subjekty opět musely převzít zodpovědnost za své vlastní činnosti, neboť došlo k odstranění centrálního orgánu, který řídil celou ekonomiku. Ruku v ruce s tím šla také změna náhledu na hospodářskou soutěž. Ta již nebyla chápána jako zdroj neefektivity, který měl být odstraněn ze systému národního hospodářství. Naopak začala být chápána jako jeho nedílná, nutná a naprosto nezaměnitelná součást. Zároveň politická reprezentace stála před úkolem vytvořit protimonopolní zákonodárství a zároveň instituce, které mají na hospodářskou soutěž dohlížet a za její porušování ukládat sankce.

Právní úprava hospodářské soutěže byla přijata již v roce 1991, a to zákonem č. 63/1991 Sb. o ochraně hospodářské soutěže. Tento zákon vycházel z úpravy soutěžního práva tak, jak bylo přijato Evropskými společenstvími. Na počátku transformace jsme sice ještě nebyli vázáni závazkem na harmonizaci našeho práva s právem Evropských společenství, přesto byly pro tento krok minimálně dva důvody: předpokládaná budoucí snaha se k tomuto seskupení připojit a v neposlední řadě také minimální zkušenosti s úpravou soutěžního práva u nás. Zákon nemohl navazovat na „soutěžní“ úpravu z éry před rokem 1989, neboť tehdejší hospodářské vztahy byly poznamenány hypermonopolistickou strukturou státních podniků. Na právní úpravu z období první republiky (hlavně zákon č. 141/1933 Sb.) bylo možno navazovat pouze v omezené míře, protože v období transformace jsme se nacházeli jednak v jiné situaci a také technologický pokrok si vynutil jisté úpravy, o kterých tehdy nebylo třeba uvažovat. (Raus, Neruda 2005)

Velmi podstatné změny v problematice ochrany hospodářské soutěže byly učiněny v roce 1993. V této době už byly do českého právního řádu implementovány normy, které byly nutné pro soukromé podnikání jednotlivců i firem. A právě i na tyto normy musely předpisy o hospodářské soutěži reagovat. Tato novela se také značně přiblížila normám Evropských společenství. Po přijetí této novely byla slučitelnost našeho protimonopolního zákonodárství s právem ES

odhadována na přibližně 75 %. Mezi nejdůležitější změny, které tato novelizace zanesla do našeho právního řádu, patří:

- rozšíření působnosti zákona na ochranu konkurence,
- zpřesnění vymezení účastníků hospodářské soutěže,
- pojem kartelová dohoda byl nahrazen pojmem dohoda narušující soutěž,
- ministerstvo financí získalo právo udělovat výjimky.

V současnosti se antimonopolní problematika řídí zákonem č. 143/2001 Sb. o ochraně hospodářské soutěže, který nahradil předchozí normy. Tento zákon je již plně slučitelný s právem Evropské unie v oblastech dohod narušujících soutěž, zneužívání dominantního postavení a kontroly spojování podniků. Hlavní prvky, která tato úprava vnáší do našeho zákonodárství, jsou:

- stanovení prahových hodnot pro horizontální a vertikální dohody, při jejichž splnění dohody nepodléhají schvalování antimonopolními orgány,
- vymezení dominantního postavení subjektu na základě tržní síly,
- rozhodujícím faktorem pro to, zda musí být spojení tržních subjektů schváleno antimonopolním úřadem, je obrat těchto subjektů,
- zavedení povinnosti, aby antimonopolní úřad vedl kartelový rejstřík, který obsahuje dohody, z jejichž zákazu povolil výjimky.

Tato norma, podle které se řídí dnešní antimonopolní politika, již tedy počítala s naším vstupem do Evropské unie a také s tím, že se naše antimonopolní orgány plně zapojí do struktury orgánů Evropské unie, které dohlížejí na správné fungování hospodářské soutěže. Jedná se především o Komisi, která v určitých případech vykonává funkci antimonopolního úřadu, který má na starosti celé teritorium Evropské unie.

3. INSTITUTE

Již v počátcích transformace bylo zřejmé, že musí být vytvořen jistý orgán, v jehož kompetenci by bylo dohlížet na průběh hospodářské soutěže. Již v roce 1991 byl k tomuto účelu vytvořen Český úřad pro hospodářskou soutěž jako ústřední orgán státní správy. To je standardní pozice takovýchto úřadů. Aby byla deklarována nezávislost tohoto úřadu, bylo za jeho sídlo vybráno Brno a ne Praha. Tato úprava ale neměla dlouhého trvání, úřad byl záhy (v roce 1992) přetvořen na Ministerstvo pro hospodářskou soutěž. Takové uspořádání rozhodně nebylo běžné. Za standardních okolností by bylo takovéto uspořádání naprosto nepřijatelné. Dochází k prakticky všeobecné shodě, že úřad takovéhoho typu musí být naprosto nezávislý na vládě. Ovšem situace v České republice na počátku transformace rozhodně standardní nebyla, proto bylo možné zdůvodnit toto specifické uspořádání antimonopolních orgánů. Zejména se jednalo o privatizaci, která v té době masově probíhala. Bylo tak nutné, aby měla instituce dozírající na hospodářskou soutěž úzké vztahy s vládou.

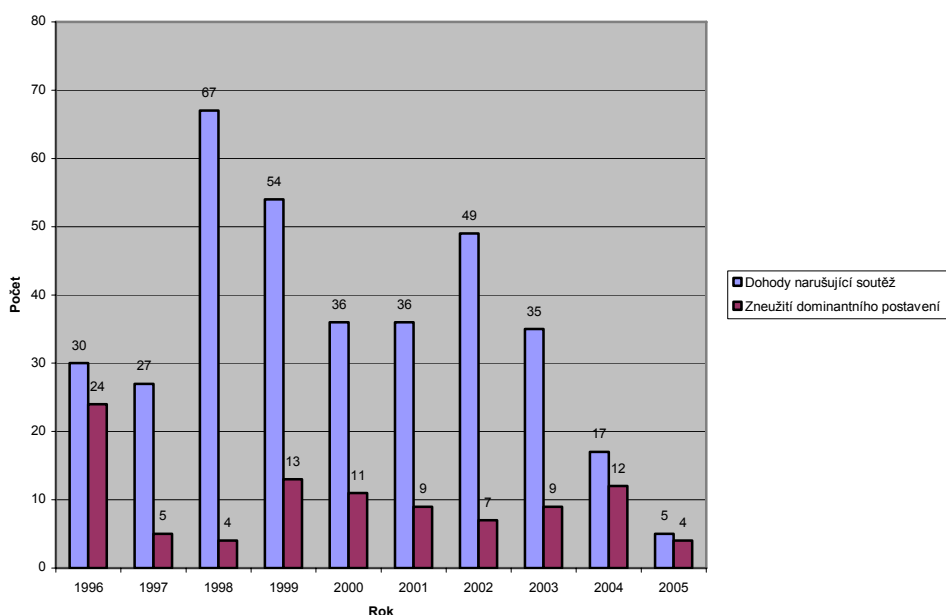
Nyní má kontrolování hospodářské soutěže u nás v kompetenci Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Ten vznikl v roce 1996 a přešly na něj kompetence a úkoly dřívějšího Ministerstva pro ochranu hospodářské soutěže. Oproti ministerstvu byly úkoly Úřadu rozšířené o kontrolu, jakým způsobem probíhá výběr a provádění veřejné podpory. Tímto krokem vznikl nezávislý úřad, jenž znamenal návrat k uspořádání obvyklému v západní Evropě. Toto uspořádání je sice narušeno tím, že předseda tohoto úřadu je jmenován na základě politických dohod, ale tak je tomu i v jiných zemích.

Významným milníkem byla dohoda o přidružení České republiky k Evropským společenstvím, která byla uzavřena v roce 1995. Implementace veškerých závazků vyplývajících z této dohody pro oblast ochrany hospodářské soutěže byla nyní konzultována Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže s Generálním ředitelstvím Evropské komise pro soutěž. 1. května 2004 jsme se spolu s deseti dalšími zeměmi stali členy Evropské unie a k tomuto datu se také náš Úřad pro ochranu hospodářské soutěže stal plnohodnotným členem aparátu EU, jenž dohlíží na řádný průběh hospodářské soutěže. To se samozřejmě projevilo i v provádění činností, které jsou mu svěřené. Jedná se o tyto oblasti zájmů:

- antitrust,
- fúze,
- veřejné podpory,
- veřejné zakázky.

Do Evropské unie jsme vstoupili ke stejnému dni, kdy začalo platit nové nařízení Evropské komise týkající se problematiky antitrustu. Téhož dne také došlo k vytvoření Evropské soutěžní sítě. Toto uskupení se skládá z Komise a jednotlivých národních úřadů, které mají za úkol dohlížet na antitrustovou politiku v členských zemích evropské unie. Tato struktura byla vytvořena, aby umožnila decentralizované uplatňování *acquis communautaire* a umožnila plynulý tok informací a konzultace mezi jednotlivými antimonopolními úřady a Bruselem.

Graf č.1: Správní řízení ÚOHS

Zdroj: www.compet.cz

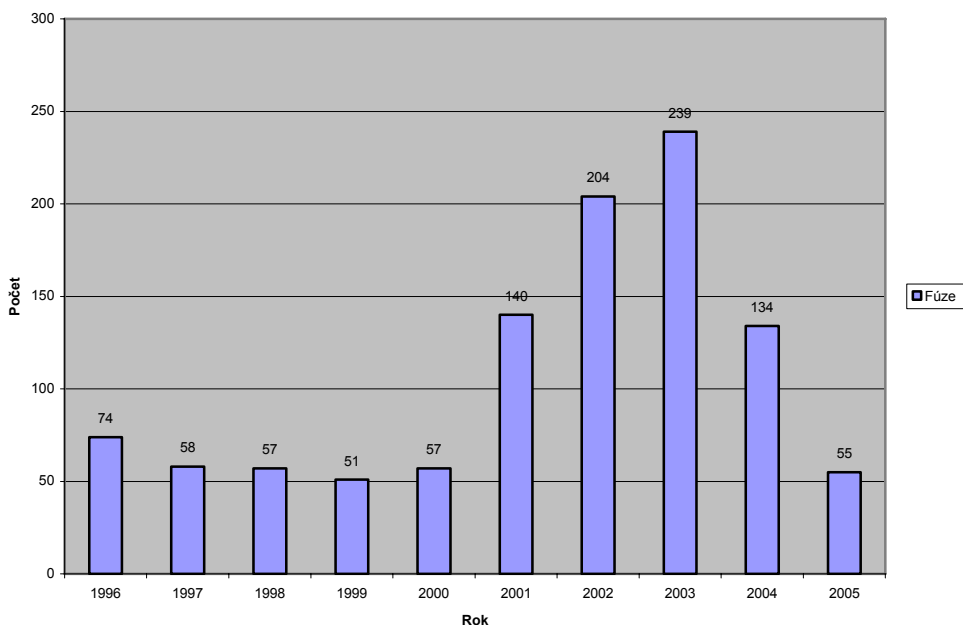
V rámci snahy o rychlejší a efektivnější potlačování praktik nekalé soutěže Úřad od července 2001 využívá tzv. leniency program. Tento program umožňuje, aby bylo se soutěžiteli, kteří sami a dobrovolně oznámí zakázanou dohodu a předloží důkazy o její existenci, zacházeno mírněji.

V praxi antimonopolního úřadu se o dohodu narušující hospodářskou soutěž jednalo např. v případě společnosti Tupperware Czech Republic, která uzavírala s distributory svého zboží zakázané dohody, jež stanovovaly ceny pro další prodej, a dále také dohody o zamezení dalšího prodeje a distribuce zboží, a to včetně zamezení jeho vývozu do zahraničí. To znamenalo, že jednání této firmy mohlo mít důsledky

pro obchod mezi členskými státy, což znamenalo zároveň porušení *acquis communautaire*.

Další velmi důležitou oblastí zájmu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže je oblast slučování soutěžitelů. Jeho cílem je zajistit, aby na určitých trzích nedocházelo k monopolizaci a následnému zneužívání postavení nově vzniklými subjekty. To znamená, že v určitých případech podléhají fúze podniků (jak horizontální, tak vertikální) souhlasu antimonopolního úřadu; ten je může odmítnout, přijmout nebo přijmout s jistými podmínkami. To, zda se bude antimonopolní úřad zabývat spojením daných podniků, záleží na jejich obchodním podílu na relevantním trhu. V současné době to znamená, že se Úřad na ochranu hospodářské soutěže bude spojováním podniků zabývat, pokud alespoň jeden z nich má na relevantním trhu podíl více než 25 %. V loňském roce schválil například ÚOHS převzetí maloobchodní sítě firmy Julius Meinl obchodním řetězcem AHOLD, relevantním trhem zde byl trh maloobchodního prodeje zboží denní potřeby na území České republiky.

Graf č.2: Správní řízení ÚOHS

Zdroj: www.compet.cz

Co se týče posuzování správnosti poskytování veřejných podpor a schvalování výjimek ze zákazu veřejných podpor, zde po vstupu do Evropské unie již Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nemá žádné pravomoci. Tyto byly dnem vstupu předány Evropské komisi a Úřadu

nyní zůstává pouze monitoring situace a role koordinátora. Odpovědnost každého poskytovatele veřejné podpory se řídí čistě komunitárním právem.

V oblasti veřejných zakázek je cílem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže zajistit, aby nedocházelo k plýtvání a aby veřejné prostředky byly využívány co nejúčelněji a v souladu s pravidly hospodářské soutěže. Jen v minulém roce obdržel Úřad celkem 539 návrhů a podání týkající se oblasti zadávání veřejných zakázek. Na základě těchto podání zahájil celkem 334 správních řízení a uložil 64 pokut.

4. SOUČASNÁ SITUACE

Podle našeho názoru současný stav fungování hospodářské soutěže a politiky její ochrany odpovídá standardům zemí západní Evropy a je plně slučitelný se strukturami Evropské unie. Antimonopolní politika jak v České republice, tak i v celé Evropské unii se nyní zaměřuje především na problematiku deregulace. Dochází ke snahám podřídit určitá odvětví, která byla, popř. ještě jsou pod přímou kontrolou nebo ve vlastnictví států, fungování svobodných tržních principů. Tyto snahy byly zřejmé již v přijaté Lisabonské strategii, která obsahovala závazky k rozsáhlé liberalizaci, mající za cíl přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti evropské ekonomiky. I když se mnohé body této strategie nedaří plnit, zůstává program liberalizace (tedy nahrazení byrokratické regulace funkční hospodářskou soutěží) stále jedním z hlavních cílů, jež jsou nyní prosazovány.

V souvislosti s problematikou ochrany hospodářské soutěže již nelze mluvit o problematice, která by se týkala čistě české ekonomiky. Od května 2004, kdy jsme vstoupili do Evropské unie, jsme se stali součástí jejího jednotného trhu. V rámci Unie byla během jejího vývoje stanovována pravidla fungování hospodářské soutěže, která měla zajistit, aby Evropský hospodářský prostor založený na tržních silách fungoval efektivně.³ Dále ve svých dokumentech Rada Evropské unie prohlašuje: „Nenarušená hospodářská soutěž je rovněž základní součástí procesu rozšíření a faktorem, který má vliv na celkovou evropskou konkurenceschopnost.“⁴

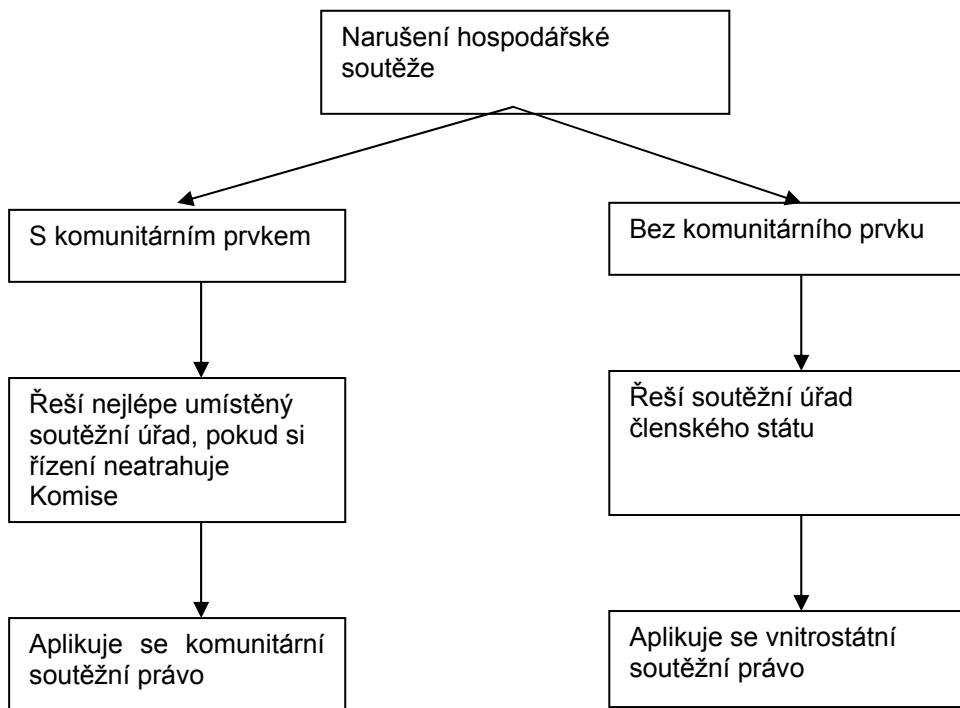
Jak plyne z citátů v předchozím odstavci, Unie klade velký důraz na funkčnost hospodářské soutěže a chápe pozitivní důsledky jejího fungování, které vyplývají pro konkurenceschopnost EU, potažmo jejich členských zemí. V současné situaci má tedy politika hospodářské soutěže prováděná orgány České republiky dalekosáhlejší dopad, než měla před několika málo lety. Nejenže jsme se podřídili podmínkám přijetí do EU a vzali na sebe závazky z tohoto kroku plynoucí, ale zároveň jsme získali prostředky, jak situaci na jednotném trhu podstatně ovlivňovat.

---

³ www.evropska-unie.cz/cz/glossary/term.asp?id=154

⁴ http://europa.eu.int/eur-lex/budget/data/COL22006_VOL4/CS/nmc-titleN116D5/index.html, staženo dne 5. 6. 2006

Obr. č.1: Způsob řešení podnětů pro porušení hospodářské soutěže

Zdroj: RAUS, D., NERUDA, R.: Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU, 1. vyd. Brno, CP Books 2005. Počet stran 359. ISBN 80-251-0394-3.

S platností od 1. května 2004 došlo v rámci Evropské unie k velice razantní reformě úpravy hospodářské soutěže. Ta poskytla jednotlivým antimonopolním úřadům členských zemí daleko širší pole působnosti, než jaké měly doposud. Jelikož jsme právě k tomuto datu do Unie vstoupili, získal náš Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ihned poměrně silnou pozici. Reforma spočívala v nahrazení dosavadního centralizovaného systému, kdy antimonopolní problematiku týkající se celé Unie řešila Evropská komise, systémem decentralizovaným. V tomto systému mohou kromě Komise řešit podněty i jednotlivé národní antimonopolní úřady, které uplatní komunitární právo. Tímto způsobem dochází k podstatnému urychlení vyřizování jednotlivých podnětů, a ty jsou zároveň řešeny na nejbližším možném místě. Dochází tak z podstatnému zkvalitnění a zrychlení jejich řešení, což přispívá k hladšímu fungování hospodářské soutěže.

Vstupem do Evropské unie jsme tedy na jedné straně ztratili suverenitu v provádění politiky ochrany hospodářské soutěže. Museli jsme se podrobit právním normám EU, které jsme byli nuceni implementovat do našeho právního řádu. Náš antimonopolní úřad ztratil svou samostatnost, neboť je v určitých případech podřízen Evropské komisi

nebo musí spolupracovat s antimonopolními úřady jiných členských zemí. Na druhou stranu jsme získali plný přístup na jednotný trh EU, který se vyznačuje značným stupněm konkurenčnosti. Tu musíme pomoci hájit a nadále prohlubovat, k čemuž jsme na druhé straně obdrželi určité rozhodovací pravomoci, jež v mnoha případech přesahují rámec vymezený hranicemi České republiky.

5. ZÁVĚR

Ve své politice ochrany hospodářské soutěže vycházejí evropské země z teze, že konkurence je sama o sobě destruktivní (Kasan 1994). To znamená, že konkurence ve svém důsledku vede k vytváření monopolistických struktur, které potom mohou zneužívat svého postavení a ohrožovat samotné fungování svobodné hospodářské soutěže. Z tohoto důvodu je potřeba provádět politiku ochrany hospodářské soutěže, která tomuto vývoji zabrání, popř. pokud k němu dojde, bude její snahou navrátit situaci zpět k normálu.

Ne všichni ale souhlasí se základní premisou tohoto systému. Argumentují, že takto prováděná politika může ve skutečnosti hospodářskou soutěž sama omezovat, neboť někdy může docházet k tomu, že bude trestat úspěšné rostoucí podniky, které prostřednictvím své aktivity získávají výraznější postavení na trhu. Konkurence nemá jenom a pouze destruktivní charakter, neustále pročišťuje trh od méně schopných a uvolňuje prostor pro schopnější. Jedni na ni doplácí, kdežto druhým otevírá jejich budoucnost (Jirásek 2005). Najít správnou míru, v níž je potřeba do ekonomiky zasahovat, je tedy značně problematické, ovšem naprosto nezbytné.

Fungování hospodářské soutěže je nicméně nutné zajistit, jinak by nebylo možné, aby si daná ekonomika zajistila svou schopnost obstát v konkurenčním prostředí, potažmo schopnost dlouhodobého růstu. Bez hospodářské soutěže by nic netlačilo jednotlivé ekonomické subjekty k inovativnímu jednání. A pouze to je schopno zajistit, že se jednotlivé podniky, popř. celá ekonomika nedostanou do „stojatých vod“, kdy je nebude nic tlačit ke zvýšení konkurenceschopnosti jejich produktů. V momentě, kdy by k tomu došlo, ztratí celá ekonomika svůj růstový potenciál a začne stagnovat. Právě v této chvíli může špatně prováděná ochrana hospodářské soutěže situaci zakonzervovat a přispět k prohloubení a prodloužení stagnace.

Panují samozřejmě i opačné názory, že hospodářská soutěž konkurenci neovlivňuje. Za příklad je dávána Čína, jejíž hospodářství poměrně výrazně roste. S tímto závěrem nesouhlasíme, protože v Číně panují, dle evropských měřítek, velice nestandardní podmínky. V této zemi vzhledem ke „specifickému“ právnímu prostředí, v němž prakticky nejsou ošetřena autorská a patentová práva, probíhá proces inovací do značné míry skrze plagiátorství. Příklady můžeme vidět prakticky všude kolem nás. Právě v takovýchto případech by měly antimonopolní úřady nebo soudy velice tvrdě zakročit, protože čínský postup má velice negativní dopady na výrobce originálů. U nich snižuje tendence k vývoji nových produktů, protože skrze špatnou ochranu jejich práv se jim značně snižuje profit z těchto produktů. Ten získávají firmy vyrábějící napodobeniny originálů, které nic nenutí investovat do inovací. Pokud by tento proces pokračoval, může dojít ke ztrátě

konkurenceschopnosti evropské ekonomiky, protože nikdo nebude ochoten nést náklady na vývoj.

Funkční hospodářská soutěž se tedy stává nezbytným předpokladem konkurenceschopnosti. Žádný jiný mechanismus ji nemůže nahradit: jak tento pokus dopadl jsme mohli pozorovat na zaostávání států socialistického bloku. Socialističtí plánovači si vůbec neuměli představit složitost mechanismu, jenž se snažili řídit. Toho není schopná žádná jiná entita než trh. Pokud se o to pokusí někdo jiný, jsou jeho snahy značně neefektivní a vedou pouze k zaostávání ekonomických subjektů a ztrátě konkurenceschopnosti.

6. POUŽITÁ LITERATURA

EUCKEN, W. (1994): Zásady hospodářského řádu, podle 6. německého vydání Praha, Liberální institut 1994, ISBN 80-86389-32-4.

FRIEDMAN, M. (1993): Kapitalismus a svoboda, Praha, Liberální institut 1993, ISBN80-85787-33-4.

JIRÁSEK, J. A. (2000): Konkurenčnost, Vítězství a porážky na kolbišti trhu, Praha, Professional Publishing 2000, ISBN 80-86419-11-8.

JIRÁSEK, J. A.: Konkurenčnost a inovace: dostupné na: <http://www.svses.cz/akce/inovace/jirasek1.pdf>.

KASAN, J. (1994): Cenová politika a politika hospodářské soutěže, Praha, VŠE 1994, ISBN 80-7079-245-0.

KLIKOVÁ, Ch. – KOTLÁN, I. (2003): Hospodářská politika, Ostrava, Sokrates 2003, ISBN 80-86572-04-8.

KLVAČOVÁ, E.: Evropská unie jako institucionální kotva České republiky: dostupné na: http://nb.vse.cz/icre/students/mo431/_EUKotva.pdf.

PELC, V. (1995): Hospodářská soutěž, Praha, Grada 1995, ISBN 80-7169-124-0.

RAUS, D., NERUDA, R. (2005): Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU, Brno, CP Books 2005, ISBN 80-251-0394-3.

SLANÝ, A. a kol. (2003): Makroekonomická analýza a hospodářská politika, Praha, C. H. Beck 2003, ISBN 80-7179-738-3.

SOJKA, M. a kol. (1999): Dějiny ekonomických teorií, Praha, Karolinum 1999, ISBN 80-7184-991-X.

ŽÍDEK, L. (2004): Česká ekonomika v 90. letech, Brno, Masarykova univerzita 2004, ISBN 80-210-3551-X.

Cardiffská zpráva: dostupné na: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CardiffskaZprava_pdf.pdf.

Encyklopedie veřejné zprávy: dostupné na: http://info.mestochodov.cz/ost/dopinky/encyklopedie/ORGANY/organy_ss.htm.

Evropská unie jako institucionální kotva České republiky: dostupné na: http://nb.vse.cz/icre/students/mo431/_EUKotva.pdf.

Hospodářská soutěž: dostupné na: http://europa.eu.int/eur-lex/budget/data/COL22006_VOL4/CS/nmc-titleN116D5/index.html.

Ministerstvo financí: dostupné na: www.mfcr.cz.

Ministerstvo průmyslu a obchodu: dostupné na: www.mpo.cz.

Plnění závazků vyplývajících pro ÚOHS z Evropské dohody: dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/hospodarska-soutez/plneni-zavazku-vyplyvajicich-pro-uohs-z/1000511/8207/#b5>.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže: dostupné na: www.compet.cz.

Zastoupení Evropské komise v ČR: dostupné na: <http://www.evropska-unie.cz/cz/>.

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektourek: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žítek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky

WP č. 6/2005

Hana Zbořilová – Libor Žídek: Washingtonský konsenzus v české ekonomické praxi 90. let

WP č. 7/2005

Osvald Vašíček and Karel Musil: The Czech Economy with Inflation Targeting Represented by DSGE Model: Analysis of Behaviour

WP č. 8/2005

Zdeněk Tomeš: Je stárnutí populace výzvou pro hospodářskou politiku?

WP č. 9/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová: Společenská odpovědnost podniků

WP č. 10/2005

Ladislav Blažek – Alena Klapalová: Vztahy podniku se zákazníkem

WP č. 11/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová – Ladislav Šiška: Metodická východiska zkoumání a řízení inovační výkonnosti podniku

WP č. 12/2005

Ladislav Blažek – Radomír Kučera: Vztahy podniku k vlastníkům

WP č. 13/2005

Eva Kubátová: Analýza dodavatelských vztahů v kontextu inovací

WP č. 14/2005

Ladislav Šiška: Možnosti měření a řízení efektivnosti a úspěšnosti podniku

V roce 2006 vyšlo:

WP č. 1/2006

Tomáš Otáhal: Je úplatkářství dobrá cesta k efektivnějšímu vymáhání práva?

WP č. 2/2006

Pavel Breinek: Vybrané institucionální aspekty ekonomické výkonnosti

WP č. 3/2006

Jindřich Marval: Daňová kvóta v ČR

WP č. 4/2006

Zdeněk Tomeš – Daniel Němec: Demografický vývoj ČR 1990-2005

WP č. 5/2006

Michal Beneš: Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda

WP č. 6/2006

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v ČR v období 1990-2005

WP č. 7/2006

Petr Musil: Tendence na českém trhu práce v období transformace

WP č. 8/2006

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 9/2006

Pavína Balcarová – Michal Beneš: Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti

WP č. 10/2006

Miroslav Hloušek: Czech Business Cycle Stylized Facts

WP č. 11/2006

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost České republiky

WP č. 12/2006

Martin Chromec: Dlouhodobé efekty monetární politiky: může ČNB ovlivnit ekonomický růst?

WP č. 13/2006

Tomáš Paleta: Strukturální změny české ekonomiky ve světle privatizace a podpory malého a středního podnikání

WP č. 14/2006

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v ČR v období transformace

WP č. 15/2006

Jan Jonáš: Ekonomická svoboda a konkurenční schopnost české ekonomiky

WP č. 16/2006

Michal Tvrdoň: Regulace trhu práce v ČR

WP č. 17/2006

Martina Vašendová: Pohyb kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 18/2006

Ondřej Moravec: Hospodářská soutěž a její vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky